

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 03.10.2011 i Borgarting lagmannsrett,

Saksnr.: 10-137541PRI-BORG/02

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Lagdommer

Sissel R. Langseth
Brit Seim Jahre
Inger Wiig

Meddommere:

Konsulent
Seniorrådgiver
Pedagogisk leder
Pensjonist

Rune Smith
Eli Melby
Ellen Harriet Hansen Næss
Øivind Nikolai Lunde

Ankende part

Harald Olsen

Advokat Per Danielsen

Ankematpart

AS Dagbladet

Advokat Frode Elgesem

Ankematpart

Per Arne Solend

Advokat Frode Elgesem

Ankematpart

Anne Aasheim

Advokat Frode Elgesem

Ankematpart

Gunnar Hultgreen

Advokat Frode Elgesem

Saken gjelder krav om mortifikasjon, erstatning og oppreisning for følgende utsagn som den ankende part mener er ærekrenkende:

- I Offentliggjort i Dagbladet 05.01.2007 på forsiden:
"- Jeg oppfatter Olsen som en ynkelig bedrager..."

- II Offentliggjort i Dagbladet 05.01.2007 på side 15:
"- Jeg oppfatter Harald Olsen å være en ynkelig bedrager..."

- III Offentliggjort i Dagbladet 07.01.2007 på side 9:
"- Namsmannen i Asker har opplyst at Olsen har ført alle verdier over på kona."

Oslo tingrett avsa 02.07.10 dom med slik domsslutning:

1. AS Dagbladet, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend frifinnes.
2. Harald Olsen dømmes til å betale saksomkostninger med 423.000 – firehundre-ogtjuetretusen – kroner til AS Dagbladet, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend.

Harald Olsen har i rett tid anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt tingrettens bevisbedømmelse og rettsanvendelse både for så vidt gjaldt krav etter straffeprosessloven og de sivile krav.

Borgarting lagmannsrett avsa den 11. oktober 2010 slik beslutning:

Anken henvises til ankeforhandling for så vidt angår kravet om mortifikasjon. For øvrig nektes anken fremmet.

Det fremgår av beslutningen at det er lagt til grunn at ankeerklæringens begjæring om ny behandling av det erstatningskrav som er pådømt i den påankede dom, domsslutningens punkt 2, tilfredstiller kravene i straffeprosessloven § 314 tredje ledd.

Både den ankende part og ankemotpartene begjærte de erstatningskrav som er reist mot Hultgreen og Solend behandlet sammen med mortifikasjonskravet. Begge parter henviste til at prosessøkonomiske hensyn tilsa at spørsmålene ble behandlet samlet.

Lagmannsretten er enig i dette. I nærværende sak vil bevisførsel og anførsler knyttet til mortifikasjonskravet være avgjørende for vurderingen av erstatningskravene, og

lagmannsretten ser ikke at det er hensiktsmessig å dele saken for å behandle erstatningskravene særskilt når mortifikasjonssaken er avgjort.

Ankeforhandling er holdt 30. og 31. august og 1. september 2011 i Borgarting lagmannsretts hus. Harald Olsen, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend møtte sammen med sine prosessfullmektiger og avga forklaring. AS Dagbladet var representert ved prosessfullmektigen. Ansvarlig redaktør Lars Helle fulgte forhandlingene. Det ble avhørt 7 vitner.

Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Saken står i samme stilling for lagmannsretten som for tingretten. Sakens bakgrunn fremgår av tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

Den ankende part, **Harald Olsen**, har i hovedtrekk anført:

Tingrettens dom er feil både når det gjelder bevisbedømmelse og rettsanvendelse. De utsagn som kreves mortifisert må tolkes. Utsagnene er å anse som såkalte faktabeskyldninger, ikke verdivurderinger, og det er ikke ført eller forsøkt ført bevis for beskyldningenes sannhet. Det er ikke ført bevis for at Harald Olsen har gjort seg skyldig verken i noe reelt bedrageri eller kreditorunndragelse. For at utsagn skal rammes av strl. § 247 er det nok at det skapes en mistanke om at det har skjedd straffbare forhold.

Den provokasjon som måtte anses å foreligge i Olsens innlegg i Dagbladet er kun relevant i forhold til Jakob Ytreland - ikke i forhold til Dagbladet.

Ytringsfriheten gir vide rammer for en avis' kritiske innlegg og reportasjer - søkelys på ulike forhold, yrkesgrupper eller annet, men det går en grense mot grove beskyldninger.

Harald Olsen er ingen offentlig person, og det har ingen allmenn interesse at Jakob Ytreland mener noe om privatetterforsker Harald Olsen. Dermed kreves betydelig aktsomhet fra avisens side for så vidt gjelder gjengivelse av Ytrelands oppfatninger.

Ankende parts anførsler er forøvrig i det alt vesentlige de samme for lagmannsretten som for tingretten. Anførsle med henvisning til rettspraksis er utførlig gjengitt i tingrettens dom og lagmannsretten viser til fremstillingen der.

Det er nedlagt slik påstand:

I den straffeprosessuelle ankesak

1. AS Dagbladet og Anne Aasheim dømmes til å tåle følgende beskyldninger erklært døde og maktesløse:

Offentliggjort i Dagbladet 05.01.2007 på forsiden:

"- Jeg oppfatter Olsen som en ynkelig bedrager..."

Offentliggjort i Dagbladet 05.01.2007 på side 15:

"- Jeg oppfatter Harald Olsen å være en ynkelig bedrager..."

Offentliggjort i Dagbladet 07.01.2007 på side 9:

"- Namsmannen i Asker har opplyst at Olsen har ført alle verdier over på kona."

2. AS Dagbladet dømmes til å betale oppreisning til Harald Olsen med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, bergrenset oppad til kr. 2.000.000. Det legges til lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.
3. Anne Aasheim dømmes til å betale oppreisning til Harald Olsen med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 500.000. Det legges til lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.
4. AS Dagbladet og Anne Aasheim dømmes in solidum til å være erstatningsansvarlige overfor Harald Olsen.
5. AS Dagbladet og Anne Aasheim dømmes in solidum til å betale Harald Olsens saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med tillegg for lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.

I den sivile ankesak

1. Gunnar Hultgreen dømmes til å betale oppreisning til Harald Olsen med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 100.000. Det legges til lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.
2. Per Arne Solend dømmes til å betale oppreisning til Harald Olsen med et beløp fastsatt etter rettens skjønn, begrenset oppad til kr. 100.000. Det legges til lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.
3. AS Dagbladet dømmes til å hefte solidarisk for de oppreisningsbeløp Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend dømmes til å betale.
4. Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend dømmes in solidum til å være erstatningsansvarlige overfor Harald Olsen.

5. Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend dømmes in solidum til å betale Harald Olsens saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med tillegg for lovens forsinkelsesrente fra forkynnelsen av dommen og til betaling skjer.

Ankemotpartene, **AS Dagbladet, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend**, har gjort gjeldende de samme anførsler for lagmannsretten som for tingretten og har i hovedtrekk anført:

Saken gjelder spørsmål om Dagbladet kunne slippe til Jakob Ytreland med kritikk av Harald Olsen, dvs om avisen kunne videreformidle Ytrelands budskap. Det må hensyntas at Jakob Ytreland selv er frifunnet for de samme utsagn i Gulating lagmannsretts rettskraftige dom av 16. desember 2010. For strenge grenser for pressens adgang til å videreformidle kritikk vil komme i konflikt med ytringsfriheten, jf. Thoma-dommen avsnitt 62, jf. Jersild-dommen.

Utsagnene må tolkes. De må leses etter sitt objektive innhold slik en alminnelig avisleser forstår dem.

Utsagn I og II - "Jeg oppfatter Olsen som en ynkelig bedrager"/"Jeg oppfatter Harald Olsen å være en ynkelig bedrager..." - er ingen anklage om bedrageri i strafferettslig forstand. I denne sammenheng har bedrager sammenheng med "lureri", "utroskap", "svik" og ordet bedrager må forstås som en som lurere eller sviker en annen.

Utsagnene er verdivurderinger eller har sterke innslag av verdivurderinger.

Utsagn III: "Namsmannen i Asker har opplyst at Olsen har ført alle verdier over på kona" er et utsagn om faktiske forhold, men ligger i det nedre sjikt av hva som rammes av ærekrenkelsesreglene. Dette utsagn kan ikke oppfattes som en beskyldning om ulovlig unndragelse av verdier, men som en faktisk opplysning om at det er vanskelig å inndrive sitt utestående hos Olsen.

Ingen av utsagnene er rettsstridige, dels fordi de er sanne og ledsaget av premisser som kan prøves og dels fordi de uansett er beskyttet av pressens ytringsfrihet, jf Grl § 100 og EMK art. 10 og fordi konflikten mellom Olsen og Ytreland har betydelig allmenn interesse.

Samtlige utsagn er videreformidling av Ytrelands kritiske uttalelse. Pressens adgang til å videreformidle kritikk i saker av allmenn interesse er svært vid.

Journalistene har i denne sak vært i god tro med hensyn til de faktiske forhold som ligger til grunn for utsagnene, og de har gjort hva som kan kreves av dem for å verifisere grunnlaget for Ytrelands kritikk. Det forelå dommer, uttalelser på TV2, opplysninger om

Olsens mangelfulle/misvisende timelister, den utidige rettslige pågang fra Olsen og dernest manglende oppgjør for idømte saksomkostninger.

Avisartiklene i perioden 5. - 7. januar 2007 må ses i sammenheng. Både Olsen selv og hans støttespiller advokat Sigurd Klomsæt kom til orde. Olsen ble gitt tilsvaretsrett og hadde god anledning til å ta til gjenmæle, men unnlot det. Han påberopte seg taushetsplikt, hvilket det ikke var grunnlag for, og han gjorde heller ikke noe for å bli løst fra den påberopte taushetsplikt.

Kravet om oppreisningserstatning er vesentlig for høyt. Erstatningskravet er ikke dokumentert og det er heller ikke påvist noen årsakssammenheng.

Også ankemotpartens anførsler og henvisninger til rettspraksis er utførlig gjengitt i tingrettens dom, slik at lagmannsretten også for disse anførsler henviser til fremstillingen der.

Det er nedlagt slik påstand:

Til kravet om mortifikasjon

AS Dagbladet og Anne Aasheim frifinnes.

Til det sivile kravet

Ankene forkastes.

I begge tilfeller

AS Dagbladet, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend tilkjennes sakens omkostninger for lagmannsretten.

Lagmannsretten bemerker:

Saken står i det alt vesentlige i samme stilling for lagmannsretten som for tingretten.

Sakens parter har henvist til en rekke rettsavgjørelser for å belyse rettstilstanden. Lagmannsretten finner det derfor hensiktsmessig å vise til Ot.prp.nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning). I punkt 5.14 flg. behandles ærekrenkelser, og punkt 5.14.1 gir en oversikt over gjeldende rett:

5.14.1.1 Oversikt:

...

Å sanksjonere ærekrenkelser beskytter personvernet på bekostning av ytringsfriheten. Ytringsfriheten er beskyttet av grunnloven § 100, EMK art. 10 og SP art. 19. Vernet mot ærekrenkelser er ikke grunnlovfestet i Norge, men er uttrykkelig nedfelt i SP art. 17, og

EMD har i nyere praksis lagt til grunn at EMK art. 8 verner en persons "reputation", se Chauvy og andre mot Frankrike (dom 29. juni 2004) avsnitt 70 og Pfeifer mot Østerrike (dom 15. november 2007) avsnitt 35.

Utviklingen internasjonalt har medført en rekke endringer i praktiseringen av ærekrenkelsesreglene etter norsk rett. Mens vurderingen tidligere knyttet seg tett opp til bestemmelsene i straffeloven og skadeserstatningsloven, er det, som Høyesterett har lagt til grunn i Rt-2003-928 i avsnitt 38, EMK og EMDs forståelse og praktisering av denne konvensjonen som i dag er den primære rettskilde når det skal tas stilling til om en beskyldning er straffbar og/eller utløser et sivilrettslig ansvar. Vurderingen etter EMK bygger dels på andre kriterier enn dem man gjenfinner i de nasjonale bestemmelsene, og dels på en annen vektlegging av de momentene som hittil har vært lagt til grunn som relevante i norsk rettspraksis.

Departementet drøfter de tre sanksjonene i punkt 5.14.1.2 til 5.14.1.4 nedenfor. Det gis her en oversikt over de norske bestemmelsene på området. I lys av den nevnte internasjonaliseringen gir disse ikke lenger et dekkende bilde av hvorledes vurderingene faktisk foretas. Ytringsfrihetens innvirkning på ærekrenkelseslovgivningen, og særlig vurderingen etter EMK, gjennomgås separat i punkt 5.14.1.5.

5.14.1.2 Straff.

Den objektive gjerningsbeskrivelsen

...

Både § 246 og § 247 forutsetter som nevnt at det ærekrenkende utsagnet må tolkes, og denne øvelsen er en del av rettsanvendelsen, som i prinsippet kan prøves fullt ut av Høyesterett. Utgangspunktet både etter norsk rett og EMK art. 10 er at det er en vanlig persons oppfatning av utsagnet som skal legges til grunn ved fastleggelsen av hvilket meningsinnhold utsagnet anses som bærer av, jf. Rt-2003-928 i avsnitt 33. Det må her ikke bare ses på utsagnet selv, men også konteksten det inngår i, jf. for eksempel Rt-1978-1498 på side 1500 og Rt-1987-1058 på side 1068. En injurierende uttalelse i en avis kan altså ikke leses isolert, men må ses i sammenheng med resten av artikkelen. Denne fremgangsmåten skiller seg i prinsippet ikke fra den metode EMD benytter, jf. Rt-2003-914 i avsnitt 38. En slik kontekstuell tolkning kan gi et avdempet tolkningsresultat sammenholdt med en rent språklig forståelse, men kan også lede til at tolkningsresultatet fremstår som mer vidtrekkende enn det en språklig forståelse isolert sett tilsier.

.....

5.14.1.5 Ytringsfriheten som skranke for injurielovgivningen

...

Generelt om EMK art. 10 som skranke

...

I Rt-2003-928 avsnitt 44 har Høyesterett uttalt seg generelt om hvorledes rettsstridsvurderingen må foretas i lys av menneskerettighetene:

"(...)ved den konkrete avveiningen må foretas en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som "value judgement" eller "factual statement", om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjeden allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern."

Disse rettslige utgangspunktene ble gjentatt i Rt-2003-1190 og Rt-2005-1677

Når det gjelder beskyldningens karakter, sonderer EMD mellom faktapåstander (factual statements) og verdivurderinger (value judgements). I Lingens mot Østerrike (dom 8. juli 1986) uttaler EMD om skillet i avsnitt 46 at:

"The existence of facts can be demonstrated, whereas the truth of value-judgements is not susceptible of proof".

Verdivurderinger nyter gjennomgående et sterkere vern enn faktapåstander. I Busuioc mot Moldova (dom 21. desember 2004) begrunnet EMD dette i avsnitt 61 med at

"the requirement to prove the truth of a value judgement is impossible to fulfil and infringes freedom of opinion itself".

Men domstolen presiserte samme sted at også verdivurderinger må ha et tilstrekkelig grunnlag i faktum, dersom de ikke skal bli ansett for å være overdrevne("excessive"), og dermed kunne berettige inngrep.

EMD har utvist liten tilbakeholdenhet når den skal ta stilling til klassifikasjonen av de aktuelle utsagnene. Illustrerende i så måte er avgjørelsen i Nilsen og Johnsen mot Norge, hvor EMD (med ett unntak) hadde en annen oppfatning av de aktuelle ytringenes klassifikasjon enn Høyesterett la til grunn i Rt-1993-537.

Det har i praksis vist seg å være vanskelig å operere med vanntette skott mellom verdivurderinger og faktapåstander, selv om skillet får betydning for hva det skal føres bevis for - faktabeskyldningens innhold, eller det faktiske grunnlaget for en verdivurdering. I Rt-2002-764 uttaler Høyesterett på side 775 at uttalelsene saken gjaldt inneholdt klare elementer av verdivurderinger, men også elementer av mer faktisk karakter. Kravet til

bevismessig belegg måtte derfor bero på graden av verdivurdering. Jo mer konkrete og presise beskyldningene var, desto mer måtte kreves av objektivt faktisk belegg.

Det er videre på det rene at skillet ikke faller sammen med den tradisjonelle norske sondringen mellom beskyldninger og forhånelser. Også det som er blitt regnet som beskyldninger etter norsk rett vil kunne bli bedømt som value judgements i henhold til EMK, jf. Rt-2002-764.

Usanne faktapåstander nyter normalt ikke vern etter EMK art. 10, jf. Rt-2005-1677 i avsnitt 74. Ytringer som er av allmenn interesse, og som mediene har fremsatt i god tro, kan imidlertid være tillatelige, jf. Rt-2003-928 avsnittene 45 og 47, Rt-2003-1190 avsnitt 76 Tønsberg Blad AS mot Norge avsnittene 88-89.

Ved aktsomhetsvurderingen vil det spille en rolle om pressen videreformidler andres usanne beskyldninger eller fremsetter egne, jf. blant annet Rt-2003-1190 avsnitt 74 og Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge avsnitt 66. Ved videreformidling vil det spille en rolle hvor pålitelig kilden fremsto, og hvor alvorlige de fremsatte beskyldningene var, jf. Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge. Hvorvidt pressen har forsøkt å besørge tilfredsstillende kontradiksjon vil også være av betydning, jf. Rt-2003-1190 i avsnitt 81.

Nærmere om EMK's innvirkning på norsk injurierett

Den fortolkningsmetode som EMD har lagt til grunn, har medført en rekke endringer i norsk injurielovgivning. Nedenfor sammenfattes noen av de viktigste endringene.

For det første kan sanksjonsvilkår som i norsk rett har vært oppfattet som rent objektive, etter EMK forutsette subjektivt klanderverdighet fra ytrereens side. Ytrereens aktsomhet med hensyn til beskyldningens sannhet spiller etter norsk rett ved straff og erstatning bare en rolle der vedkommende var i en situasjon som nevnt i straffeloven 1902 § 249 nr. 3. Mortifikasjon har tradisjonelt ikke vært betinget av subjektiv skyld overhodet. Selv en ytrer som i enhver henseende har utvist tilbørlig aktsomhet i henhold til § 249 nr. 3 vil kunne oppleve å få sine utsagn mortifisert - men med den begrensning som Høyesterett oppstilte i RT-1994-506 og Rt-1994-518.

På grunn av EMK må det imidlertid tas hensyn til ytrereens aktsomhet ved enhver reaksjon overfor en ytring. Dette gjelder således også for mortifikasjon, jf. for eksempel Rt-2003-928. At Norge senere ble dømt for konvensjonsbrudd i denne saken, har ikke betydning for det som her er av interesse, nemlig at domstolen i sin drøftelse av mortifikasjonsspørsmålet trakk inn ytrereens aktsomhet.

For det annet medfører EMDs praksis at spørsmålet om beskyldningens objektive sannhet ikke lenger er ubetinget avgjørende. Hvorvidt det kan reageres mot en usann ytring, må

avgjøres på bakgrunn av en bredere helhetsvurdering der også andre momenter er av interesse.

For det tredje opererer EMD med et mindre strengt aktsomhetskrav enn det man tidligere har lagt til grunn etter norsk rett, jf. for eksempel *Bladet Tromsø og Stensaas mot Norge* og *Tønsberg Blad AS mot Norge*. I begge disse sakene var ett av spørsmålene hvor langt pressen måtte gå i å skaffe seg et sikkert faktisk grunnlag før den fremsatte ytringer som kunne være ærekrenkende. EMD stilte her mindre strenge krav enn de norske domstolene hadde gjort. Det kan synes som om Høyesterett i nyere rettspraksis i tråd med EMDs praksis har lagt til grunn en lempeligere aktsomhetsvurdering, jf. for eksempel Rt-2000-279 og Rt-2003-1190.

For det fjerde anlegger EMD et videre perspektiv når den skal vurdere om en ærekrenkende ytring inngikk i en balansert fremstilling av en bestemt sak. Illustrerende er Rt-2003-928, hvor Høyesterett la til grunn at det ikke kunne legges vekt på at avisartikler som ble trykket ca en måned etter den ærekrenkende reportasjen, ga et mer balansert bilde av saken, jf. avgjørelsens avsnitt 50. EMD var uenig i denne vurdering, og mente at disse artiklene ga pressedekningen "proper balance", jf. *Tønsberg Blad AS og Haukom mot Norge* avsnitt 94.

Lagmannsrettens flertall, lagdommerne Langseth, Wiig og Jahre og meddommerne Næss, Melby og Lunde er kommet til samme resultat som tingretten.

For å vurdere hvorvidt utsagnene I, II og III er ærekrenkende beskyldninger, må utsagnene fortolkes. De utsagn som er begjært mortifisert i nærværende sak, er tidligere vurdert og fortolket i sak mellom Harald Olsen og Jakob Ytreland. Jakob Ytreland ble frifunnet ved Gulating lagmannsretts rettskraftige dom av 16. desember 2010.

Etter gjeldende rett skal utsagnene i utgangspunktet fortolkes etter sin ordlyd, samtidig som de må forstås i den sammenheng de fremstår, i dette tilfelle de aktuelle reportasjer i *Dagbladet* i tiden 5. - 7. januar 2007. Det må dessuten utvises forsiktighet med utvidende fortolkning av ytringer.

Utsagn I og II har følgende ordlyd: "Jeg oppfatter Olsen som en ynkelig bedrager"/"Jeg oppfatter Harald Olsen å være en ynkelig bedrager...". For så vidt gjelder disse to utsagn tar lagmannsretten, som Oslo tingrett i den påankede dom og også Haugaland tingrett og Gulating lagmannsrett i saken mot Ytreland, utgangspunkt i spørsmålet om hva som ligger i ordet "bedrager". I denne sammenheng kan ordet ikke oppfattes som om det gjelder en bedrager i strafferettslig forstand, men som en som lurer, sviker, er utro. Denne forståelse av ordet bedrager forsterkes ved at det er tilføyd "ynkelig", hvilket etter lagmannsrettens syn understreker at ordet bedrager ikke er benyttet i strafferettslig betydning, men at det dreier seg om svikefull opptreden. Sviket understrekes i avisoppslaget ved at det fremgår

at "bedraget" kom fra en man tidligere samarbeidet med - som det heter i reportasjen "en fra teamet".

Utsagnet må anses som en verdivurdering/karakteristikk av Harald Olsen som person og ikke en faktaopplysning om at Harald Olsen var en kriminell bedrager.

Men selv om Harald Olsen ikke kan sies å være beskyldt for å ha begått noe straffbart forhold, er lagmannsretten enig med tingretten i at en beskyldning om å være svikefull eller en luring i utgangspunktet er ærekrenkende.

Etter bevisføringen er lagmannsrettens flertall imidlertid enig med Oslo tingrett i at det er ført bevis for meget klanderverdig opptreden fra Olsens side i forbindelse med krav om betaling fra Ytreland for arbeid som privatetterforsker. Det henvises til sitater i Oslo tingretts dom fra så vel tingrett som lagmannsrett i den aktuelle sak om betalingskravet fra Olsen. Det er også dokumentert at Olsens fakturering og føring av timelister var mangelfull, slik at det kunne reises berettiget tvil om timelistene var korrekt ført. Da det forelå rettskraftig dom i lagmannsretten, som slo fast at Olsen ikke hadde noe krav mot Ytreland, betalte ikke Olsen de ilagte saksomkostninger før det ble iverksatt tvangsinndrivelse. Det er dermed tilstrekkelig godtgjort at det var belegg for en slik karakteristikk eller verdivurdering av Harald Olsen som utsagnene inneholder.

EMK artikkel 10 og rettspraksis både fra Høyesterett og EMD viser at det er vide rammer for pressens videreformidling av synspunkter eller karakteristikk. Viktige kriterier for pressen for utøvelse av kritisk journalistikk er utviklet gjennom praksis over år, og lagmannsretten viser til oppsummeringen av rettstilstanden foran. Slik lagmannsrettens flertall ser det, gir ytringsfriheten vide rammer for pressen for at den skal kunne oppfylle sin funksjon som samfunnets "watch-dog".

Harald Olsen var en profilert privatetterforsker som var kjent i media og dermed å anse som en offentlig person. Han hadde også tatt initiativ til, og i en periode vært leder av, en interesseorganisasjon for privatetterforskere, og han var i den forbindelse talsmann blant annet for orden og etiske retningslinjer i bransjen. Private etterforskere opererer tidvis i vanskelige spenningsfelt for eksempel mellom påtalemyndighet og private. Det hadde betydelig allmenn interesse å sette søkelys på privatetterforskeres arbeid i sin alminnelighet, og dermed også Harald Olsens opptreden i det aktuelle sakskompleks, ved å ta forholdet opp i avisen.

Etter bevisføringen er lagmannsrettens flertall videre enig med ankemotpartene i at journalistene var i god tro da reportasjene ble publisert. De hadde hatt kontakt med flere kilder for å verifisere Ytrelands opplysninger, og de hadde tilgang til tidligere rettsavgjørelser som belyste sakens faktum. At de publiserte reportasjene uten å ha fått svar fra Olsen kan de ikke bebreides for. De forsøkte å kontakte Olsen med spørsmål via

e-post uten å få svar på spørsmålene. Olsen hadde riktig nok kontakt med journalistene, og påberopte seg taushetsplikt som grunnlag for å unnlate å svare, men uten å ta skritt for å løse seg fra den påståtte taushetsplikten. Da han kom til orde i en kronikk allerede dagen etter det første oppslaget, fremsatte han angrep på familien Ytrelands troverdighet.

Etter dette er lagmannsrettens flertall kommet til at utsagn I og II ikke er rettsstridige, og at verken Dagbladet eller journalistene er noe å bebreide i forbindelse med oppslagene i avisen.

Utsagn III: "Namsmannen i Asker har opplyst at Olsen har ført alle verdier over på kona" er en faktapåstand. Etter lagmannsrettens syn kan det reises spørsmål ved om utsagnet er ærekrenkende, i alle fall må det ligge i det nedre sjikt av hva som kan anses ærekrenkende. Som ovenfor påpekt skal det ikke innfortolkes mer i utsagn enn det ordlyden gir dekning for og en alminnelig forståelse tilsier. Det er da ikke belegg for å oppfatte uttalelsen slik som anført av den ankende part, som en beskyldning om ulovlig kreditorunndragelse. Etter flertallets syn gir ikke utsagnet tilstrekkelige holdepunkter for noen bestemt oppfatning om når "alle verdier" er "ført over på kona", og heller ikke for en oppfatning om at en slik overføring er gjort for å slippe å betale Ytrelands krav. En slik fortolkning går langt ut over utsagnets ordlyd.

Det faktiske forhold var at Olsens ektefelle alene hadde hjemmel til eiendommen i Asker. En slik ordning av ektefellers formuesforhold er verken ulovlig eller uvanlig. En gjengivelse i reportasjen av Ytrelands oppfatning av opplysningene fra namsmannen kan derfor etter flertallets syn neppe anses for å være ærekrenkende.

Under enhver omstendighet må utsagnet forståes på bakgrunn av reportasjen som helhet. Der fremgår det klart at budskapet var at Olsen hadde fremsatt krav overfor familien Ytreland som han ikke var berettiget til å få dekket, og at han i neste omgang, etter å ha tapt i to rettsinstanser, ikke betalte de idømte saksomkostninger. Dette var situasjonen på publiseringstidspunktet.

Ytreland har forklart at en ansatt ved Namsmannens kontor i Asker har uttalt seg slik som gjengitt i Dagbladets oppslag. Flertallet legger til grunn at Ytreland har oppfattet opplysninger han fikk hos namsmannen slik de er gjengitt i avisen, dvs at Olsen ialle fall ikke hadde hjemmel til fast eiendom i Asker. Opplysningen var korrekt, uavhengig av tidspunktet for opprettelsen av Harald Olsen og hans ektefelles ektepakt. Etter flertallets syn er det i denne sammenheng heller ikke avgjørende når eiendommen ble registrert på ektefellen. Etter de undersøkelser journalistene foretok, forelå det sterke holdepunkter for at det vesentlige i påstanden var riktig, selv om det viste seg at Harald Olsen hadde eiendomsrett til en ideell halvpart i en fritidseiendom i en annen kommune. Det er et visst rom for overdrivelser i forbindelse med presseoppslag. Selv om det viste seg at ikke "alle verdier" var "ført" på Olsens ektefelle, hadde Dagbladet belegg for å videreformidle

Ytrelands oppfatning om at det var vanskelig å inndrive et berettiget pengekrav hos Harald Olsen og underbygge det med opplysninger fra namsmannens kontor, slik Jakob Ytreland hadde oppfattet disse.

Utsagn III har, i tillegg til at det er en faktapåstand, et betydelig innslag av verdivurdering, nemlig at Olsen hadde innrettet seg slik at det var vanskelig å gjøre et rettmessig krav gjeldende overfor ham.

Også i forhold til utsagn III må journalistene anses for å ha utvist tilstrekkelig aktsomhet i forhold til de opplysninger avisen videreformidlet. De kjente sakens bakgrunn og de rettsavgjørelser som forelå og at dommens frist for betaling av saksomkostninger var oversittet. Deres undersøkelser i eiendomsregisteret underbygget opplysningen om at ektefellenes felles bolig var hjemlet på Harald Olsens kone alene.

Det følger av uttalelser i avgjørelser både fra Høyesterett og fra EMD at det ikke alltid vil være enkelt å skille mellom faktapåstander og verdivurderinger. De tre uttalelsene som er videreformidlet i Dagbladet har alle elementer både av faktum og verdivurderinger. Alle tre utsagnene er basert på forhold som det i det alt vesentlige er belegg for.

Etter dette er lagmannsrettens flertall kommet til at ingen av de tre utsagnene publisert i Dagbladet er rettsstridige, og anken i mortifikasjonssaken blir å forkaste.

Etter det resultat flertallet er kommet til i spørsmålet om mortifikasjon foreligger heller ikke vilkår for å tilkjenne Harald Olsen oppreisning eller erstatning fra noen av ankemotpartene, og anken blir å forkaste også i den sivile ankesak.

Lagmannsrettens mindretall, meddommer Smith, er kommet til at de tre utsagnene er ærekrenkende og rettsstridige og må mortifiseres. Harald Olsen er beskyldt for ulovligheter som det er vanskelig å forsvare seg mot, og som var ødeleggende for hans omdømme som privatetterforsker. Meddommer Smith finner derfor at også vilkårene for å tilkjenne oppreisning er oppfylt, selv om Olsen selv i noen grad må sies å ha bidratt til at Ytreland fremsatte sin oppfatning gjennom avisoppslag i Dagbladet. Mindretallet finner det imidlertid ikke tilstrekkelig dokumentert at Olsen har lidt noe økonomisk tap.

I overensstemmelse med flertallets konklusjon blir ankene å forkaste.

Harald Olsen har tapt saken fullstendig, og den ankende part må overensstemmende med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 jf. straffeprosessloven § 440 dekke ankemotpartenes saksomkostninger for lagmannsretten.

Retten kan ikke se at det foreligger slike tungtveiende grunner som kan tilsi at noen av unntaksbestemmelsene i tvisteloven § 20-2 (3) kommer til anvendelse.

Ankemotpartenes prosessfullmektig fremla omkostningsoppgave ved ankeforhandlingens slutt, og har krevd kostnader dekket med kr 322 282, hvorav kr 312 500 utgjør salær. Kopiering og reisekostnader for vitne er oppgitt til kr 9 782.

Advokat Danielsen hadde innvendinger mot kostnadene.

I prosesskriv av 29. september 2011 har advokat Elgesem oversendt regning fra vitnet advokat Arvid Sjødin og opplyst at disse utgifter ikke er tatt med i omkostningsoppgaven. Det fremgår av prosesskrivet at det ved ankeforhandlingens slutt ble opplyst at posten utgifter til vitner var fullstendig, og retten satte derfor heller ikke den nødvendige frist for supplering av utgiftsoppgaven.

Lagmannsretten finner at oppgitt salær og de utlegg som ble krevd dekket ved avslutningen av ankeforhandlingen har vært nødvendige og legger oppgaven som ble lagt frem i retten til grunn.

Avgjørelsen er truffet under slik dissens som fremgår ovenfor.

Dommen har ikke kunnet avsies på noe tidligere tidspunkt på grunn av arbeidspress og reisefravær blant dommerne.

DOMS SLUTNING

1. Ankene forkastes.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Harald Olsen til AS Dagbladet, Anne Aasheim, Gunnar Hultgreen og Per Arne Solend 322 282 - trehundreogtoogtyvetusentohundreogåttito - kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.

Sissel R. Langseth

Brit Seim Jahre

Inger Wiig

Rune Smith

Eli Melby

Ellen Harriet Hansen Næss

Øivind Nikolai Lunde

Bekreftes for
førstelagmannen:

